

BONDING – podrobné informace

1. INFORMACE PRO KLIENTKU

Bonding je proces utváření vzájemného vztahu mezi matkou a dítětem bezprostředně po porodu, kdy je novorozenec ihned po porodu v přímém kontaktu s matkou, kůže na kůži. Kontakt může také zajistit otec dítěte, který je u porodu přítomen.

Mateřská (otcovská) náruč je pro dítě tím nejpříjemnějším a nejpřirozenějším místem.

Bonding je návrat k přirozenému způsobu porodu, při zachování moderní zdravotnické péče. Není žádnou novinkou, byl zde již od pradávna.

2. ÚČEL (benefit) A POVAHA SLUŽBY

2.1. Účel (benefit) služby

Díky bondingu se dětem lépe překonává náročná poporodní adaptace a rodiče díky němu mají snadnější vstup do nové životní etapy - rodičovství.

Pro dítě:

- ✓ zažívá ihned po porodu existenciální pocit bezpečí, méně pláče
- ✓ lépe se mu stabilizuje dýchání, rychleji se upravuje pulz
- ✓ jeho termoregulace je stabilnější
- ✓ jeho kůže je od plodové vody, která má stejnou vůni a chuť jako matčiny bradavky, což má tu výhodu, že se následně ještě více podpoří snadnější přísátí k prsu, zvyšuje se tak úspěšnost kojení
- ✓ snadněji se přisaje k prsu díky těsnějšímu kontaktu
- ✓ rychleji si ukládá do paměti obraz tváře matky či otce
- ✓ je ihned osídleno bakteriemi matky či otce, vytváří se jeho mikrobiom podobný s matčíným

Pro matku:

- ✓ lepší navázanost na své dítě
- ✓ lépe se vyrovnává s poporodními bolestmi, s poporodním traumatem
- ✓ lépe hodnotí průběh celého porodu
- ✓ snadněji chápe příčiny pláče u svého dítěte
- ✓ rychleji nastupuje kojení, lépe a déle kojí
- ✓ lépe se vyrovnává se stresem, který s sebou péče o dítě přináší

Pro otce:

- ✓ pomáhá upevnit jeho rodičovskou roli

2.2. Povaha služby

Bonding se zahajuje bezprostředně po narození dítěte a trvá minimálně 1 hodinu, nejlépe po dobu 2 hodin, kdy zůstává matka ještě na porodním sále. Je realizován u donošeného novorozence s dobrou poporodní adaptací, který je kardiopulmonálně stabilní, termostabilní, není spavý ani utlumený. V případě jakýchkoliv odchylek od normy (ztížená poporodní adaptace) je zapotřebí kontakt novorozence s matkou (či otcem) přizpůsobit jeho aktuálnímu zdravotnímu stavu, doba bondingu se zkracuje.

Po dobu bondingu je matka s dítětem a doprovodem na porodním sále a následně na pokoji první doby porodní. Oba jsou řádně informováni novorozeneckou sestrou o výhodách, ale i rizicích samotného bondingu s následným podpisem Informovaného souhlasu – Bonding.

Během bondingu je dítě napojeno na pulsní oxymetr (monitor životních funkcí) pomocí saturačního čidla umístěného na hřbetu dlaně horní končetiny nebo nártu dolní končetiny a kontrolováno novorozeneckou sestrou či porodní asistentkou, která v pravidelném intervalu zhodnotí celkový stav novorozence: dýchání, barvu (prokrvení), aktivitu, tělesnou teplotu, zajištění pupečního pahýlu, správné uložení dítěte na těle matky či otce. Pravidelnou kontrolu zaznamená písemně do tiskopisu Sledování novorozence při bondingu.

V situaci plánovaného císařského řezu, při dobrém stavu matky i novorozence, je bonding možný a to přímo na operačním sále, při svodné anestezii, za předpokladu, že je matka bdělá a schopná spolupracovat a reagovat na své dítě. Je zde nutná přítomnost otce dítěte (otec musí projít anesteziologickou ambulancí či konzultací s anesteziologem) a dohlížející novorozenecké sestry. V situaci akutního císařského řezu, bonding bude umožněn, ale pouze za předpokladu, že se novorozenec po porodu rovněž dobře adaptuje. V tomto případě bude moci bonding realizovat otec dítěte na pokoji první doby porodní. Po svezení matky z operačního sálu na oddělení šestinedělí bude následně bonding umožněn i matce, za předpokladu dobrého pooperačního stavu.

3. PODMÍNKY K REALIZACI PLNÉHO BONDINGU

- ✓ Porod probíhá fyziologicky, tj. přirozenou cestou nebo plánovaným císařským řezem při čiré plodové vodě.
- ✓ Novorozenec se po narození dobře adaptuje na zevní prostředí, nejeví zjevné známky vrozené vývojové vady.
- ✓ S matkou a novorozencem je po spontánním porodu na pokoji první doby porodní další plnoletá osoba (mimo ošetřujícího personálu), která byla náležitě poučena personálem novorozeneckého oddělení o zásadách bezpečnosti novorozence.
- ✓ Bonding otec/dítě na pokoji první doby porodní (po proběhnutém císařském řezu nebo v situaci, kdy matka bonding z důvodu svého nevyhovujícího zdravotního stavu realizovat nemůže) je možný i bez přítomnosti další plnoleté osoby. Otec bude vždy řádně poučen novorozeneckou sestrou o možných rizicích bondingu. Bude mu podána do jeho blízkosti signalizace na přivolání zdravotnického personálu. Celkový stav dítě bude monitorován a pravidelně kontrolován novorozeneckou sestrou nebo porodní asistentkou.
- ✓ U porodu, u kterého byl přítomen dětský lékař, rozhodne o realizaci bondingu on sám. U porodu bez pediatra, pouze za přítomnosti novorozenecké sestry, o realizaci bondingu rozhodne tato sestra.

3.1. Specifické situace:

- ✓ Akutní císařský řez a instrumentální vedení porodu (tj. porod za pomoci „přísavného zvonu“ – vakuumextrakce, nebo „kleštěmi“ – forceps) nepatří mezi fyziologické porody. O bondingu rozhodne přítomný pediatr.
- ✓ V případě narození nedonošeného novorozence nebo novorozence se ztíženou poporodní adaptací jsou možnosti bondingu omezené, protože dítě vyžaduje specializovanou péči. Se stabilizací stavu rizikového novorozence časem postupně navyšujeme míru kontaktu s matkou od vzájemného hlazení a laskání, přes krmení, přebalování až po klokánkování (přikládání novorozenců na tělo rodičů) a kojení.
- ✓ Matka je u porodu bez doprovodu. V tomto případě bude umožněn bonding pouze částečný za přítomnosti novorozenecké sestry. Dítě bude napojeno na pulsní oxymetr (monitor životních funkcí) pomocí saturačního čidla umístěného na hřbetu dlaně horní končetiny nebo nártu dolní končetiny a kontrolován novorozeneckou sestrou. Poté se bonding ukončí.
- ✓ V případě komplikací jak ze strany rodičky, tak ze strany novorozence, může být bonding kdykoliv ukončen zdravotnickým personálem.
- ✓ Pokud u matky nastanou zdravotní komplikace nebo bude příliš unavená, otec může bonding převzít.
- ✓ Bonding může být odmítnut či zrušen, pokud organizačně-provozní důvody nedovolí zajistit dítěti a matce standardní dohled po dobu bondingu.
- ✓ Bonding matka/dítě (plánovaný císařský řez) může být předčasně ukončen anesteziologem nebo operatérem (porodníkem) a to z důvodu zhoršujícího se zdravotního stavu operantky (rodičky) či vzniklé komplikace v průběhu operace.

4. PŘÍPRAVA NA SLUŽBU

Služba - Bonding nevyžaduje žádnou speciální přípravu nebo změnu režimu matky či dítěte.

5. PROVEDENÍ SLUŽBY V NAŠÍ PORODNICI

5.1. Realizace bondingu - spontánní porod

- ✓ Ihned po narození miminko bezpečně umístíme na nahé tělo matky a překryjeme nahřátou plenou nebo bondingovou dekou.
- ✓ Pupečník se přeruší po jeho úplném „dotepání“.
- ✓ Naší snahou je podpora a nepřerušování kontaktu mezi matkou (či otcem) a dítětem, minimálně 1 - 2 hodiny po porodu.
- ✓ Hodnocení zdravotního stavu a základní ošetření dítěte probíhá přímo na těle matky, pokud tomu nebrání jiná vážná okolnost. První ošetření může proběhnout později, a to buď po ošetření případného poporodního poranění, kdy se matka přemístí na pokoj první doby porodní, nebo až po 2 hodinách, kdy je bonding ukončen.
- ✓ Ošetření spočívá ve změření tělesné teploty v zadečku, zvážení, změření délky (neměříme novorozence, kteří byli v děloze v poloze tzv. koncem pánevním, či novorozence, kteří mají větší poporodní otok na vedoucím bodu hlavičky, nebo na prání rodičů), dále ošetření pupečníku, popsání novorozence barvou na kojence (pořadové číslo porodu na hrudník, příjmení na levou

nožku), připevnění identifikačního náramku na pravou ruku (růžový nebo modrý, dle pohlaví). Oči nevyplachujeme dezinfekčními kapkami. Otec nebo doprovod matky je přítomen ošetření novorozence.

- ✓ Miminko jemně osušíme na těle matky při zachování vlhkých ručiček (plodová voda má stejnou chuť jak bradavky). Dítě označíme identifikačním náramkem a na závěr matku s miminkem zabalíme do nahřáté červené deky jako jednu bytost. Kontakt probíhá „kůže na kůži“.
- ✓ Podporujeme a pomáháme matce i dítěti ve vizuálním kontaktu.
- ✓ Pomáháme s přisátím miminka k bradavce podle jeho tempa a připravenosti.
- ✓ Zajišťujeme pohodlnou a bezpečnou polohu pro matku i dítě po vzájemné domluvě.
- ✓ Zajišťujeme maximálně klidné prostředí. Jsme vstřícní a chráníme intimitu nové rodiny. Nerušený kontakt rodiny je důležitý, ale stejně tak je důležité zajištění bezpečného bondingu.
- ✓ Dítě se po ošetření na těle matky nebo v novorozeneckém boxu napojí na pulsní oxymetr (monitor životních funkcí) pomocí saturačního čidla umístěného na hřbetu dlaně horní končetiny nebo nártu dolní končetiny. Takto bude dítě v pravidelných intervalech kontrolováno novorozeneckou sestrou nebo porodní asistentkou a provede se zápis do tiskopisu Sledování novorozence při bondingu.
- ✓ Rodiče budou před bondingem řádně informováni o zdravotním stavu dítěte, výhodách, ale i rizicích samotného bondingu. Přestože bude dítě v tuto dobu napojeno na monitor životních funkcí, budou rodiče své dítě i v mezičase nepřítomnosti zdravotníka pravidelně kontrolovat. V případě potřeby použije doprovod signalizaci na přivolání zdravotního personálu.
- ✓ Soustředte se na neopakovatelné chvíle narození Vašeho dítěte, miminko se rodí jen jednou, nenechte si tyto jedinečné chvíle ukrást focením a telefonováním.

5.2. Realizace bondingu - císařský řez

Plánovaný císařský řez ve svodné anestezii

bonding matka/dítě za přítomnosti otce dítěte na operačním sále

- ✓ **Běžný režim**
  - Přítomnost otce na operačním sále je možná, ale pouze po předchozím poučení otce anesteziologem o průběhu císařského řezu, o možných komplikacích během operace. V případě vzniklých komplikací, otec ihned odchází z operačního sálu. Pohovor s otcem probíhá ideálně v prostorách anesteziologické ambulance, ve výjimečných situacích na oddělení porodního sálu. (Rodička před plánovaným císařským řezem automaticky prochází výše uvedenou anesteziologickou ambulancí.)
  - Císařský řez probíhá ve svodné anestezii, rodička je v průběhu operace při vědomí.
- ✓ **Co se děje s novorozencem po císařském řezu:**
  - Po porodu je dítě přeneseno do novorozeneckého boxu za doprovodu otce, kde dětský lékař provede základní vyšetření a následně sestra první ošetření.
  - Dítě se po ošetření napojí na pulsní oxymetr (monitor životních funkcí) pomocí saturačního čidla umístěného na hřbetu dlaně horní končetiny nebo nártu dolní končetiny. Takto zůstane napojené na monitoru po celou dobu pobytu na operačním/porodním sále.

- Pokud probíhá vše v pořádku, realizujeme bonding matka/dítě. Celou dobu dohlédneme na správnost provedení bondingu. Otec je spolu s námi rovněž na sále přítomen.
- V situaci, kdy matka bonding na operačním sále odmítá, bonding je umožněn otci na pokoji první doby porodní - usadíme je do křesla na pokoj první doby porodní, dítě mu vložíme do náruče na holý hrudník a dekou přikryjeme oba jako jeden celek. Pokud si ani otec bonding nepřeje, bude mu umožněno držet si dítě zabalené v peřince na operačním sále, kdy bude sedět na židli přímo u hlavy matky.
- Po ukončení operace, a pokud bude vše probíhat v normálu, bude matka převezena na porodní oddělení, kde se bude moci v bondingování pokračovat. Pokud se matka nebude na bonding cítit připravená a otec si bude bondingování přát, bude mu kontakt s dítětem umožněn a to přímo u matky na pokoji.

Akutní císařský řez nebo plánovaný císařský řez při celkové anestezii

□ bonding otec/dítě na pokoji první doby porodní

- ✓ Přítomnost otce na operačním sále při akutním císařském řezu (svodná i celková anestezie) není vhodná, protože neprošel poučením v anesteziologické ambulanci či konzultací s anesteziologem, které je nutné k jeho přítomnosti na operačním sále. Není rovněž vhodná přítomnost otce při celkové anestezii matky (plánovaný císařský řez).
- ✓ Bonding dítěte je možný pouze za předpokladu dobré adaptace dítěte a to bonding otec/dítě na pokoji první doby porodní.
- ✓ Dítě se po ošetření v novorozeneckém boxu napojí na pulsní oxymetr (monitor životních funkcí) pomocí saturačního čidla umístěného na hřbetu dlaně horní končetiny nebo nártu dolní končetiny, a takto zůstane napojené na monitoru po celou dobu pobytu na porodním sále.
- ✓ Bonding matka/dítě je možný (dle stavu matky), ale až na oddělení šestinedělí.

Přítomnost otce dítěte nebo doprovodu rodičky při plánovaném císařském řezu na operačním sále, se řídí aktuální epidemiologickou situací a nařízením ředitele nemocnice nebo Krajské hygienické stanice Zlínského kraje.

6. DOPORUČENÝ REŽIM PO SLUŽBĚ, OMEZENÍ V OBVYKLÉM ZPŮSOBU ŽIVOTA

Po proběhnuté službě není omezení v obvyklém způsobu života jak na straně rodičky, tak na straně novorozence.

Po bondingu novorozence běžně v den narození nekoupeme, koupel realizujeme až následující den (na přání vykoupeme dříve). Výjimkou tvoří situace: zkalená plodová voda, dítě hojně potřísněné smolkou nebo krví, GBS pozitivita (z pochvy rodičky vykultivován *Streptococcus agalactiae*). V těchto případech doporučujeme koupel novorozence v den porodu.

Do prvního okoupaní je pro nás dítě infekční. Zakládáme tzv. rukavicový režim. K dítěti do doby než bude okoupané, přistupujeme v rukavicích. Rodiče rukavice nepotřebují.

Při prvním koupání nebo pouze při oblékání do čistého prádla, dítko zevrubně prohlédneme, změříme obvod hrudníku a hlavičky, obtiskneme plošku nožky na identifikační kartičku. Dle Vašeho přání ostříháme nehtíky a na závěr dítěti podáme vitamín K ve formě kapek (u dříve narozených - do 37. týdne - aplikujeme injekční formou). Po této proceduře Vám dítě vracíme zpět do Vaší láskyplné náruče.

7. MOŽNÉ KOMPLIKACE, RIZIKA SLUŽBY

Bonding je relativně bezpečným výkonem, jehož provedení je zajištěno správnou indikací a celou řadou organizačních a kontrolních opatření. Přesto provedení bondingu s sebou nese možné komplikace, kterými jsou:

- ✓ Předčasné ukončení bondingu z důvodu zhoršené poporodní adaptace novorozence.
- ✓ Podchlazení při nesprávném zabalení novorozence.
- ✓ Uvolnění podvazu pupečníku, který je uskutečněn prádlovou gumou, kde hrozí následná ztráta krve.
- ✓ Nesprávná poloha dítěte na těle matky či otce, jejímž důsledkem může být neprůchodnost dýchacích cest s následnou zástavou dechu a srdeční aktivity u dítěte, která může končit až smrtí novorozence.
- ✓ Zhoršení, útlum až zástava spontánního dýchání dítěte s následnou resuscitací novorozence.
- ✓ Pád dítěte při nedodržení správné polohy novorozence na těle matky či otce a nesprávné manipulaci. Od matky a jejího doprovodu očekáváme spolupráci. Je nutné, aby doprovod bez ohlášení matku s dítětem při bondingu neopouštěl, a v případě jakýkoliv pochybností použil signalizaci, která přivolá zdravotnický personál.

8. MOŽNÉ ALTERNATIVY

Alternativy nejsou.